

2025

Mongolia

Annual
Report

ADRA

Contents

About
ADRA

6

Our Work
Summary

10

CANSAP
Project

12

UPOAG
Project

16

NCD
Project

20

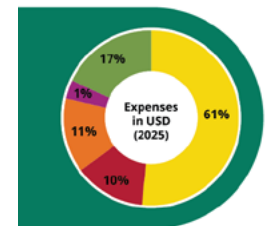
FWSB
Project

24

ITS
Project

28

Financial
Report

30

Editorial

Editor: Bayasgalan Gansukh

Supervisor: Windell M. Maranan

Contributors: Enkh-Amar Bekh
Undrakh Banzragch
Asemgul Baitik
Altantsetseg Sukhbaatar
Ganchimeg Dorj
Orgilzul Batsukh
Raquel Maranan

Contact: info@adra.org.mn

Website: www.adra.org.mn

Follow us:

For more
publications,
please visit:

Justice. Compassion. Love.

Adventist Development & Relief Agency
Mongolia

Palazzo Tower 8-401, Tokyo Street, Bayanzurkh
District, 15160, Ulaanbaatar City

“to SERVE
HUMANITY so
ALL MAY LIVE as
GOD INTENDED.”

Message from the Country Director

Dear Colleagues and Friends,

2025 was a successful year in terms of the efforts made by our dedicated team through targeted initiatives and strategic partnerships that continue to impact the lives of our most important assets - our engaged beneficiary partners and the different communities we work with.

Firstly, I would like to express my utmost appreciation and gratitude to our strong donor base, the national ministries, including the duty bearers in different local government units across the country, who are working alongside us in making sure that the interventions are not only aligned with the overall strategic plans of their own constituents, but more so, the positive impact it can create in the lives of the most vulnerable for the promise of a better tomorrow.

Quickly, the passive solar greenhouses we introduced in three districts of Bayan-Ulgii province have yielded positive results, extending the planting and harvesting seasons from three to eight months while eliminating early frost damage. It promotes a sustainable farming system that provides a steady source of income and healthy food on the table.

Pioneering in the promotion of organic agriculture, our project transformed production and provided a greater market access to create a sustainable supply value chain of organic vegetables, including organic honey from participating cooperative members in Selenge and Darkhan provinces.

More so, our non-communicable disease (NCD) mitigation project, dubbed NextGen CELEBRATIONS! Mongolia project created a space where the CELEBRATIONS healthy lifestyle approach has successfully impacted the lives of more than 3,500 participants, which include adolescents and their parents, teachers, and other stakeholders, and continues to adopt a holistic and well-balanced lifestyle.

The fine wool sheep breeding project on year three records a significant progress in the establishment of the restocking of fine wool sheep through the artificial insemination method, where local veterinarians were equipped and trained, including herders and livestock specialists, to have a new breed of fine wool sheep.

With these highlights, we are sincerely grateful and express our deep appreciation to all our partners and donors for making all our interventions possible to effect positive change in the lives of the marginalized.

We will stay committed to making sure that our efforts have a lasting impact as God continues to lead and empower us in serving humanity so that all may live as He intends.

Sincerely,

WINDELL M. MARANAN
Country Director

ABOUT ADRA

The Adventist Development & Relief Agency (ADRA) is a global humanitarian organization, part of the Seventh-day Adventist Church. Founded in 1956, ADRA focuses on providing development and emergency relief services in areas affected by poverty, disaster, and social injustice. Its work is driven by the Christian values of compassion, justice, and love for others, and it operates in more than 120 countries around the world.

ADRA has been actively working in Mongolia since 1994, making a significant impact over the past 32 years. In partnership with individuals, communities, organizations, and governments, ADRA strives to enhance the quality of life for Mongolians through five key program areas: food security, economic development and livelihoods, health, disaster management and emergency response, and education.

Since 1994, ADRA Mongolia has successfully implemented 197 projects across various sectors, delivering approximately 34,591,299 USD in funding—an average of 1,080,978 USD per year—to support these vital initiatives.

Vision

ADRA Mongolia belongs to a professional, learning and efficient network that embodies integrity and transparency. ADRA reaches across boundaries, empowering and speaking out for the at-risk and forgotten to achieve measureable, documented, and durable changes in lives.

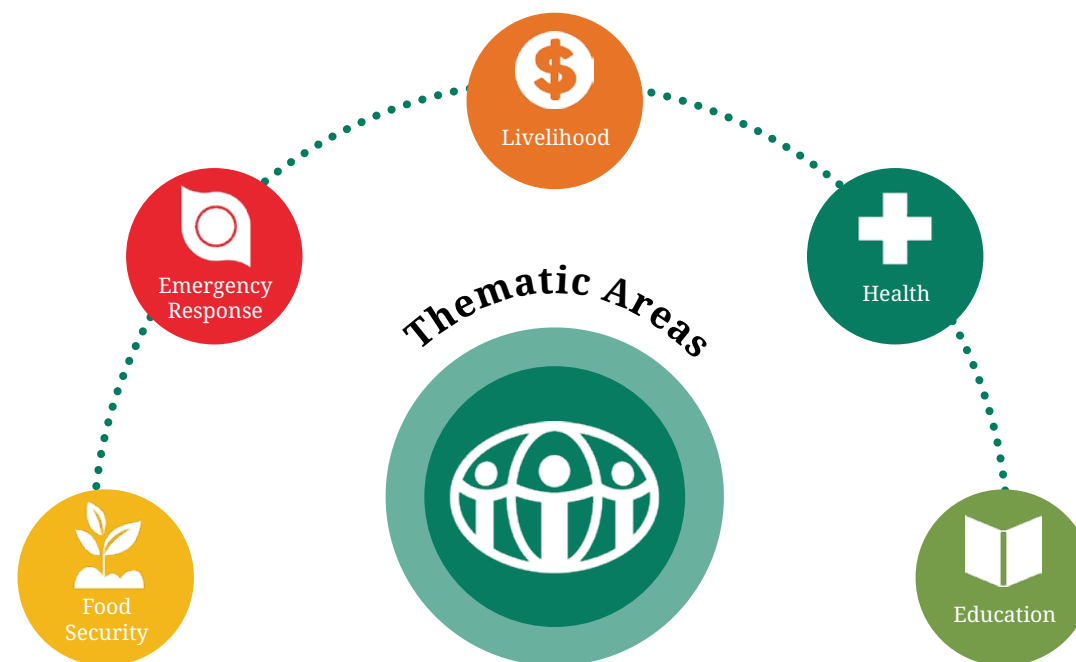
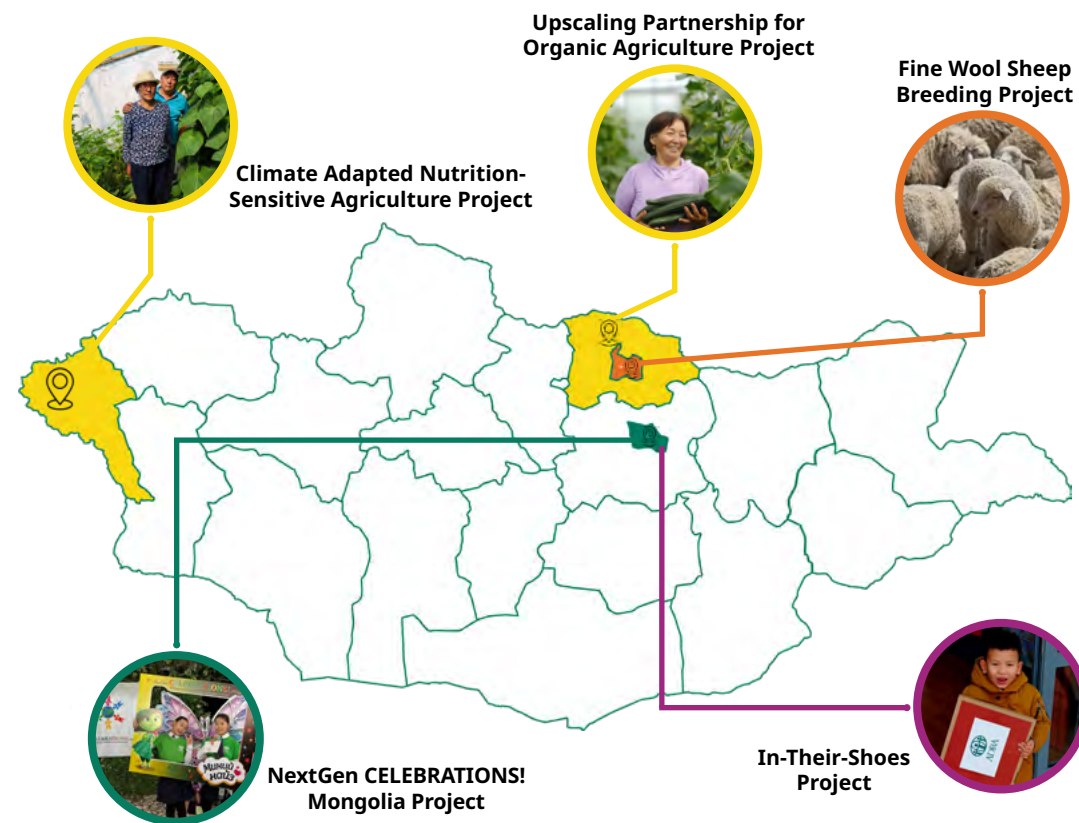
Identity Statement

The Adventist Development and Relief Agency is a global humanitarian organization of the Seventh-day Adventist Church that demonstrates God's love and compassion.

Purpose

To serve humanity so that all may live as God intended.

Where We Work

Our Thematic Areas

ECONOMIC DEVELOPMENT

Hard work breaks the cycle of poverty. ADRA provides small loans, job training, and a system of support to disadvantaged men and women. The results strengthen both families and communities.

COMMUNITY HEALTH

The key to achieving well-being and preventing disease is having health services nearby. We empower health workers and introduce programs to improve lifestyles, as well as provide neonatal and family support, hygiene counseling, and other community-based health systems.

CHILDREN & EDUCATION

Every child deserves the chance to grow up healthy and safe. The basics we provide—food, clean water, health care, education—mean the children we serve can focus on being kids and have faith in a productive future.

SOCIAL JUSTICE

Targeting the most vulnerable and marginalized populations, ADRA reaches across boundaries by empowering individuals and communities to realize their full potential in society.

EMERGENCY | DISASTER RELIEF

When emergencies such as war, hurricanes, famines, floods, typhoons, or earthquakes hit, many are left destitute. ADRA works with local governments to provide urgent medical care, food, water, and shelter to victims of disasters, or displaced people such as refugees.

AGRICULTURE & LIVESTOCK

Lives are transformed when families can feed and support themselves. Receiving animal or agricultural training puts food on the table and provides products to sell for income and savings.

Our Work Summary

In 2025, our dedicated team maintained its support to Mongolia's most vulnerable communities through strategic partnerships and targeted initiatives across five key areas: food security, livelihoods, health, emergency response, and education.

Our agricultural innovation efforts gained momentum in the second year of the Climate Adapted Nutrition-Sensitive Agriculture Project across three soums in Bayan-Ulgii Province. The passive solar greenhouses introduced through this initiative have extended vegetable production from April to the end of October, while eliminating early frost damage, demonstrating the growing of vegetables in one of Mongolia's harshest climates.

The Fine Wool Sheep Breeding Project achieved remarkable progress in its third phase, with herder participation increasing from 23 to 29 households and from 680 to 1,052 ewes undergoing artificial insemination across four soums in Selenge Province. Field-based laparoscopy artificial insemination training equipped herders and livestock specialists with advanced skills that will benefit their operations for years to come. Also, one of the sheep shearing training graduates is working as a professional shearer in New Zealand.

Our organic agriculture project transformed production and market access for farmers in Selenge and Darkhan-Uul provinces. Through comprehensive training, we equipped 1,298 cooperative members with essential skills in organic production practices, pest management, and the Participatory Guarantee System. As a result, 101 new farmers transitioned to organic production, and 524 products from 269 cooperative members earned official organic certification and registration in the Ministry of Food, Agriculture, and Light Industry's database. The project also established sales points in Ulaanbaatar, connecting organic producers directly with urban consumers.

Our project on non-communicable diseases has successfully deepened student engagement, expanded school-based health policies, and strengthened collaboration with community and government stakeholders. These achievements provide a strong foundation for the final project year (2025–2026) and advance the vision of healthier, empowered Mongolian youth.

Lastly, through the In-Their-Shoes initiative, supported by ADRA Mongolia employees and individual donors, we provided 118 pairs of winter boots to students at School Number 10 in Ulaanbaatar, ensuring children from families facing severe hardship could attend school safely throughout Mongolia's brutal winter.

2025 at a Glance

1,052

ewes were artificially inseminated (AI) using imported frozen semen from Australian Merino sheep, advancing fine wool breeding quality.

2,890

students, teachers and parents participated in health campaigns focused on mental health, physical activity, and temperance.

690

farmers received equipment to adopt passive solar greenhouse cultivation in climate-challenged region.

51,800

kilograms of bran was distributed to herders participating in the artificial insemination program.

4,661

kilograms of organic honey and 3.162 tonnes of vegetables were harvested and supplied to markets.

552

organic product from 23 Participatory Guarantee Organization's were officially registered in the national Organic Food Registry Database.

108,456

kilograms of vegetables were produced by 150 households in Bayan-Ulgii's harsh climatic condition.

1,298

producers from 40 cooperatives received training in organic production practices.

Climate Adapted Nutrition-Sensitive Agriculture

Project Information

Duration	April 2024 - March 2027
Target Areas	Bugat, Sagsay and Ulgii soums of Bayan-Ulgii Province
Project Beneficiaries	225 farmer households (48,000 indirect)
Total Budget	340,000.00 USD
The project was funded by ADRA Japan, ADRA Germany and ADRA Hong Kong	

In April 2025, the project team selected 75 second-year project participant households (36 male and 39 female) and, during the year, worked closely with 150 households (83 female and 67 male), training them on gardening and farming and establishing 10 gardening groups. From May to mid-October 2025, project agronomist Gaukhar led a structured training initiative, beginning with the preparation of five additional Trainers of Trainers (TOTs) in climate-smart agriculture.

These TOTs received comprehensive instruction through both classroom-based theoretical sessions and practical field training, following a curriculum designed to merge scientific principles with hands-on techniques.

To ensure inclusivity and accessibility, the project team conducted training sessions in both Mongolian and Kazakh. All training-related materials, including brochures and manuals, were printed in both languages, allowing all 75 participants to fully engage with the content and apply the knowledge effectively in their agricultural activities.

Windell Maranan, Country Director of ADRA Mongolia, visited the project site in Bayan-Ulgii Province from July 22 to 29. The purpose of this visit was to ensure that the activities under the project were being implemented as planned, with attention to quality, community relevance, and impact. The visit also included an evaluation of PSGH progress from the previous year, participation in a reflection and conclusion meeting with the project team, and engagement with the local culture and environment to gain a holistic understanding of the project setting.

As of September 2025, 50 passive solar greenhouses (PSGHs) have been built and are fully operational. Beneficiaries are cultivating a variety of vegetables, extending the growing season from April through the end of October. This extended production period has increased the availability of fresh vegetables for household consumption while also strengthening food security and income-generation opportunities for participating families.

In total, 1,200 seed packages and 450 hand tools have been distributed to 150 households, and the project supported the construction of 10 household ger root cellars, providing safe, year-round storage for fresh and preserved produce. These interventions have not only extended the growing season—allowing households to harvest twice from greenhouses—but also enhanced nutrition, strengthened household resilience, and built local capacity for sustainable agriculture. In 2025, 150 participating households cultivated a total area of 20,426 m² yet produced 108,456 kg of vegetables, generating 388,321,650 MNT in total income, or an average of 2,588,811 MNT per household.

One of the main challenges faced by farming households is the long-term storage of healthy vegetables without compromising their quality. To address this issue, the project team organized a specialized training course on ger cellar construction for 15 trainers, continuing the initiative for a second consecutive year. Building on the knowledge gained from this training, the project supported the construction of household ger cellars, covering 50 percent of the total cost. As a result, five additional household cellars were successfully built and became operational this year. Among them, one was a kitchen floor cellar, while the other four were unheated basement cellars, each approximately 4 m² in size. The cellars were designed according to each household's vegetable production capacity and year-round storage needs. These facilities now enable families to store both fresh and preserved (pickled) produce, ensuring a steady supply of nutritious food even during the off-season.

“Before, I never imagined growing vegetables in my yard; it seemed impossible.”

Success Story

From Bayan-Ulgii, Bagdaulet, 28-years-old, never imagined he could grow vegetables in his yard. Living in the westernmost province with harsh climate with short summers and long winters, vegetable farming seemed impossible. Like many young people in this community, he had no experience with agriculture.

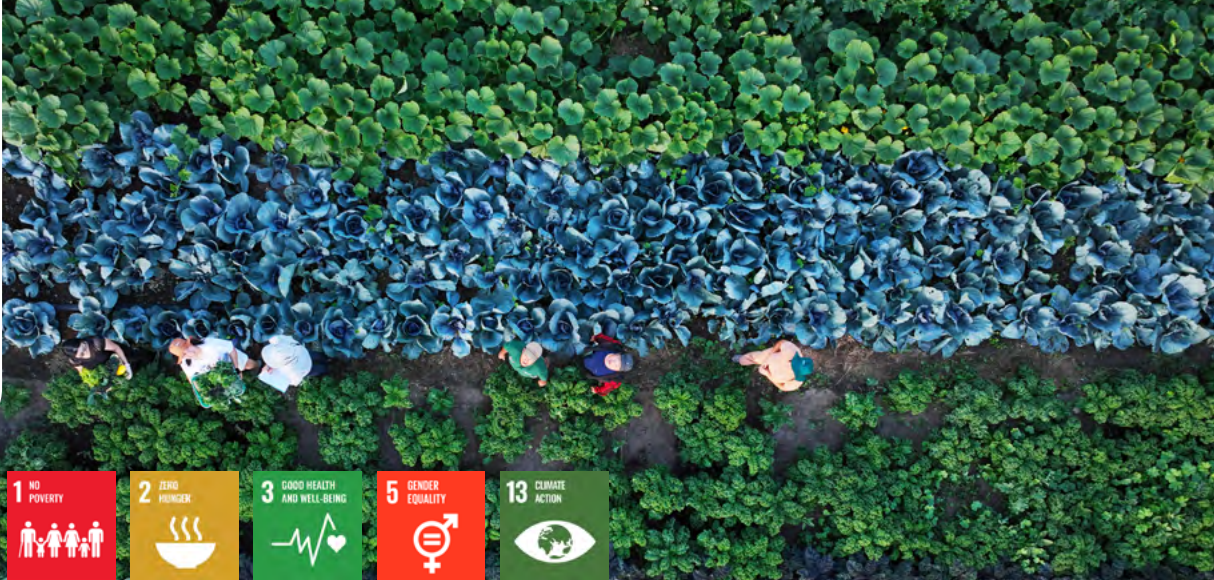
Everything changed in 2024 when his father-in-law, a project beneficiary, encouraged him to visit ADRA's project office in the provincial capital, Ulgii. There, Bagdaulet learned about the innovative passive solar greenhouse (PSGH) technology.

Using ADRA's clear, easy-to-follow training, Bagdaulet built his first PSGH and achieved remarkable results: he started harvesting lettuce and cucumbers by mid-June, doubled his income compared to the previous year, and now supplies local restaurants with high-quality, early-season produce. His wife participated in ADRA's nutrition training and now prepares diverse vegetable-based meals, completely changing their family's eating habits with more green and agricultural products from his yard.

“Before, I never imagined growing vegetables in my hashaa (yard); it seemed impossible. Now, my perspective has changed, and I am amazed by what I've achieved through this ADRA project,” says Bagdaulet.

He plans to harvest until November and is actively encouraging friends, neighbors, and young people to join the project. One beneficiary inspiring another - from father-in-law to son-in-law to the next generation.

Upscaling Partnership for Organic Agriculture

Project Information	
Duration	October 2023 - December 2026
Target Areas	Selenge and Darkhan-Uul provinces
Project Beneficiaries	31 cooperatives of Selenge and 10 cooperatives of Darkhan-Uul provinces
Total Budget	1,852,830 USD
The project is funded by the Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), ADRA Germany	

In 2025, the project delivered 14 training sessions to 1,298 cooperative members (double-counted), equipping them with essential skills in organic production practices, plant protection, pest and disease management, PGS orientation, PGS peer reviews, and cooperative capacity building.

Water quality assessments were conducted across seven major rivers, wells, and ditches in Selenge and Darkhan-Uul

provinces. The project also provided seeds, fertilizers, agricultural equipment, and greenhouse films meeting organic standards to 15 primary cooperatives, bolstering organic production. Since the project’s inception, agricultural equipment support has been extended to all 40 primary cooperatives involved. Furthermore, four greenhouses (three-season) have been completed and handed over in the Mandal and Bayangol soums of Selenge Province and in the Khongor soum of Darkhan-Uul Province.

In organic farming, 101 new members transitioned to organic production and took the organic pledge. Additionally, 524 products from 269 cooperative members of the Participatory Guarantee Organization have been registered in the Organic Food Registry and Database of the Ministry of Food, Agriculture, and Light Industry (MOFALI), with efforts ongoing to obtain official certification and the right to use the organic logo. By 2025, 35 varieties of potatoes and vegetables cultivated on 57 hectares, along with organic honey, had been harvested and supplied to the market by primary cooperatives.

To expand off-season business activities, the UPOAg project also provided 40 primary cooperatives with equipment for sewing, felting, carpentry, and the production of milk, meat, and preserved foods by 2025. Additionally, the project provided renovation support for 15 workshops producing value-added organic products and 12 workshops focused on off-season value-added product activities. Nine transition-period value-added organic products are now certified under Selenge Organic and registered in MOFALI’s Organic Food Registry and Database at organic.gov.mn.

Selenge Organic and Darkhan Organic producers, with project support, are establishing organic product sales points in Ulaanbaatar to deliver organic vegetables, honey, and value-added products, including off-season products, directly from producers to consumers through the Selenge Tavan Khaikhan Cooperative Union. The project team and the Cooperative Union are also working to secure sustainable sales and supply agreements with schools, kindergartens, mining industries, and medical institutions to further support these efforts.

To enhance the legal framework and future objectives for organic production while strengthening the supply and sales value chain for organic products in Selenge and Darkhan-Uul provinces, the project team organized twelve meetings, discussions, and workshops at local, regional, and national levels. These initiatives aimed to define a legal framework, strengthen the supply and sales network for organic food, address storage challenges, and foster collaboration among stakeholders. As a result, a Memorandum of Understanding (MoU) was signed with the National Association of Mongolian Agricultural Cooperatives (NAMAC).

Furthermore, the National Organic Association of primary cooperative members was registered and established as the new Mongolian National Partnership for Sustainable Supply Chain. This partnership held its inaugural meeting, focusing on key areas such as vegetable markets, supply chains, integrated vegetable warehouses, and organic food registration.

Burgedeyn Unur Bulag

- A Leading Organic Cooperative

Success Story

Located in Altanbulag soum of Selenge province, the “Burgedeyn Unur Bulag” Cooperative is a leading organization successfully implementing various initiatives to develop organic agriculture and increase the off-season income of its members.

A. Erdenechimeg, the cooperative manager, primarily cultivates organic pumpkins and leafy vegetables. The cooperative members have registered their products as certified organic in the Ministry of Food, Agriculture, and Light Industry’s organic product registry. They are among the first to receive the prestigious “Organic Farmer” certification.

She has acquired essential knowledge and skills in organic farming practices, including soil and water testing, identifying pests and diseases, and managing them using organic methods. She has also specialized in soil protection techniques. Furthermore, to generate additional income during the off-season, she and the cooperative members participated in product development training and received equipment support, which has brought tangible benefits to their lives.

Though most of cooperative members are retirees, their passion for learning and development remains strong. For instance, they completed a tree nursery training program at the Polytechnic College in Shaamar soum, Selenge province, becoming certified specialists. While initially facing challenges in bringing their seedlings to market, they remained resilient. They even experimented with beekeeping, an endeavor that did not yield the expected results, but their persistence and unity have kept them moving forward, always exploring new opportunities.

In their pursuit of continuous growth, the cooperative members enrolled in a professional cooking course aimed at creating meals from their organic produce. Thanks to the support from the local government and the Selenge Polytechnic College, a class of 20 participants was formed. Upon completing the course, the cooperative took over management of the college’s cafeteria, where they now serve nutritious, delicious meals with steady supply coming from their organically grown vegetables.

Today, all members of “Burgedeyn Unur Bulag” Cooperative have secured additional sources of income. Looking forward, they plan to grow organic vegetables in two greenhouses of the Polytechnic College and are starting to train future organic farmers. This spring, they plan to share their knowledge and experience in organic farming with two groups of students at the college and offer hands-on practical training on their organic farming fields.

Guided by the belief that “We are stronger together,” the story of “Burgedeyn Unur Bulag” is a shining example of how collective effort, perseverance, and innovation can pave the way to a creative and sustainable organic farming.

NextGen CELEBRATIONS! Mongolia

Project Information

Duration June 2023 - May 2026

Target Areas Bayanzurkh, Chingeltei, Nalaikh, Songinokhairkhan districts of Ulaanbaatar

Project Beneficiaries 2,000 adolescents ages 12-15; 2,000 parents/caretakers

Total Budget 510,000.00 USD

The project was funded by ADRA International, General Conference of Seventh-day Adventists, ADRA Austria, and ADRA Hong Kong

In 2025, the NextGen CELEBRATIONS! Mongolia (NCD) project made a remarkable impact by focusing on three key themes throughout the year: Mental Health, Physical Activity, and Temperance. These themes were carefully chosen to align with the core principles of CETONS, aiming to foster a well-rounded and holistic approach to health.

Students were encouraged to actively participate, exploring these topics in depth and gaining a deeper understanding of their importance.

Theme	Main Activities	Students Participated
Mental Health	“Share Your Feelings” campaign, Gratitude Tree, Inside out film discussion, journaling, positive affirmation exercises	435
Physical Activity	9 interactive sessions, installation of table tennis tables, 60 minutes of daily movement campaign	258
Temperance	Awareness sessions on vaping, tobacco, and alcohol risks; refusal skill exercises; family-based learning activities	200+

It successfully presented implementation progress to key stakeholders and convened a sustainability meeting with the Nalaikh Health Department to integrate project principles into the district’s long-term strategy. Key participants included representatives from Loma Linda University, School of Public Health, the District Governor’s Office, and Health Department officials.

Major events included the first public awareness parade for World-No Tobacco Day, which engaged nearly 300 participants, and a table tennis tournament at Erdmiin Orgil dormitory that promoted daily physical activity. In addition, Baasankhuu Bavuudorj, a Paris 2024 Olympic silver judo medalist, inspired students through motivational messages highlighting the importance of lifelong exercise habits.

Baseline and midline survey results were presented to stakeholders, including experts from Loma Linda University and ADRA International, providing evidence-based insights to inform and scale up project activities. Key outcomes indicated a 47% awareness level of noncommunicable diseases (NCDs), approaching the target of 50%, with participation from 771 adolescents, 107 staff members, and 99 parents. Schools adopted internal policies promoting daily vegetable consumption, Mental Health Day observance, and regular exercise breaks.

Success Story

"My name is Anu, and I am currently enrolled at School №84 in Bayanzurkh District, Ulaanbaatar.

Since last September, I have been participating in a health club organized through a health project implemented by ADRA.

By joining the health club, I have learned which foods I should avoid and which foods are beneficial for my health. For example, I didn't realize how much sugar was in the drinks I had every day, or that eating too much processed food could lead to serious health problems later. I also came to understand that eating five servings of fruits and vegetables each day and staying physically active play an important role in helping us stay healthy.

Being part of the club made me feel as though I was discovering a new part of myself. I've started making different choices now. I bring fruit to school instead of chips, I drink more water, and I even got my younger brother to exercise with me in the mornings. I feel better physically, and I'm proud that I'm taking care of my health."

Stories like Anu's demonstrate why early intervention matters. By reaching adolescents during these formative years, when lifelong habits are established, we can reduce the trajectory of non-communicable diseases before they begin. This project is investing in prevention, empowering young people to make informed choices that will protect their health for decades to come.

Fine Wool Sheep Breeding

Project Information

Duration	July 2025 - June 2026
Target Areas	Orkhon, Tsagaannuur, Saikhan, and Eruu soums of Selenge Province
Project Beneficiaries	29 herder households, 3 local companies, specialists from the National Livestock Gene Bank
Total Budget	63,588 USD

The project was funded by Australian Embassy in Mongolia, Rotary Club of Mildura Deakin, Australia

During Phase 1, the project aimed to improve the quality of Mongolia's fine and semi-fine wool sheep by importing frozen semen and embryos of Australian Merino sheep.

In Phase 2, artificial insemination (AI) was performed on 680 ewes belonging to local herders and Research Institute of Animal Husbandry (RIAH) engaged in fine and semi-fine wool sheep breeding, using imported frozen semen from Australia.

In Phase 3, the project is expanding the number of inseminated sheep and implementing AI on total of 1,052 ewes under a mobile laboratory setting in rural areas.

In 2025, the project phase 3 made strong progress in improving Mongolia's livestock genetics and training local herders. Of the 1,052 ewes inseminated across three soums, 27 herder households are currently participating. The project also provided 206 doses of Australian frozen semen to the Animal Genebank facility in Khentii Province to improve Khangai and Steppe White sheep breeds.

The project expanded to new areas this year. It now includes Eruu breed sheep in Eruu soum of Selenge Province and 100 Steppe White breed sheep in Kherlen soum of Khentii Province. This means the Australian breed can be used to improve all four officially recognized fine and semi-fine wool sheep breeds in Mongolia.

Furthermore, the project collected 340 wool samples from the inseminated ewes. These samples were tested in laboratories to measure improvements in wool quality and production and yield improved finer wool quality.

One of the training programs achieved notable success. A participant who attended sheep shearing training in June 2025 won second place in the National Sheep Shearing Competition and set a record by shearing 274 sheep in one day. This participant was later recruited to work as a professional shearer in New Zealand, hence increasing his source of livelihood supporting his own family.

Interestingly, during the three year project implementation, the interest of herders had grown significantly in terms of participation. There was an increase of 23 to 29 herder households including the number of sheep from 680 to 1,052 (ewes), which became part of the ongoing fine wool sheep breeding project.

Also, the phase 3 of the project provided 51.8 tons of wheat bran and 1,264 kgs of mineral blocks at a 50 percent subsidy to the 27 households whose ewes participated in artificial insemination. This feeding support helps the sheep (ewes and lambs) healthy during breeding and pregnancy in winter season.

Highlights

ewes artificially inseminated since 2022, advancing genetic quality across participating herds

AI-conceived lamb data uploaded for the first time to the Australian Sheep Genetics Database, establishing Mongolian sheep in the international genetic registry

wool fiber fineness improved from 26-28 microns to 18-22 microns, confirmed through laboratory testing

5,230

doses of frozen semen from high-genetic Merino and Dohne Merino rams imported from Australia

AI-conceived lambs born between 2024-2025, with additional births expected from April 2026

84,800

kg of wheat bran distributed to participating herders, supporting optimal ewe nutrition during breeding and gestation

participation surged from 23 to 29 households and from 680 to 1,052 ewes, demonstrating growing herder confidence and demand

45%

lambing rate achieved in 2025 through laparoscopic artificial insemination, significantly exceeding traditional breeding methods

Success Story

My name is Gundsambuu Ganbaatar. In 2015, I graduated from the School of Animal Science and Biotechnology at the Mongolian University of Life Sciences with a degree in Animal Husbandry. Since 2019, I have been working as a livestock specialist at the National Livestock Gene Bank (NLGB).

In 2022 and 2023, ADRA Mongolia and the Research Institute for Animal Husbandry jointly organized training on advanced biotechnology methods, including laparoscopic artificial insemination and embryo transfer, to improve the breed characteristics, productivity, and wool yield of Mongolia's fine and semi-fine wool sheep breeds. Two expert veterinarians from Central West Genetics in Australia conducted the trainings. Through hands-on practice in embryo transfer and artificial insemination using laparoscopic technology, our organization developed the capability to independently perform these procedures.

In 2024, NLGB specialists independently performed laparoscopic artificial insemination on 650 sheep in three soums of Selenge Province. On the first day, we inseminated 80 ewes, and from the second day onward, 120 ewes per day, showing rapid improvement in skill and speed. We also trained two specialists and six students in these techniques.

In 2025, together with specialist T. Enkhbilguun, I performed laparoscopic artificial insemination on 1,258 sheep in four soums of Selenge Province and one soum of Khentii Province, reaching 200 sheep per day. Teamwork is extremely important in this work. A team of at least eight people ensures efficiency and speed. Laparoscopic insemination has a higher conception rate than traditional methods, allowing faster livestock quality and breed improvement. To support this program and help prevent the extinction of Mongolia's fine and semi-fine wool sheep breeds, 5,230 doses of deep-frozen semen were imported from Australia. I am deeply grateful to ADRA Mongolia for providing laparoscopic equipment and helping develop our capacity in this advanced technique.

It is also important to acknowledge the participation and contribution of herders who are working with us to improve the productivity and genetic quality of their livestock. The activities implemented since 2022 to improve the fine and semi-fine wool sheep breeds raised in Mongolia reflect the successful collaboration between local authorities, herders, specialists, and project partners. This partnership approach ensures that advanced biotechnology benefits reach rural communities and contribute to the long-term sustainability of Mongolia's livestock sector.

In-Their-Shoes

Project Information

Duration	October - November, 2026
Target Areas	School №10, 12th Khoroo of Khan-Uul District
Project Beneficiaries	118 child belonging to single-headed households
Total Budget	2,285.00 USD

The project was funded by ADRA Mongolia staff and family members, private donors, and UB International Church

The In-Their-Shoes (ITS) project was launched in early 2021 after careful consideration and out of ADRA Mongolia staff's compassion and concern for the most in need, in the country's capital within the confines of the ger districts.

The ITS project aims to support 100 vulnerable single-headed households and 50 underprivileged school children every year in different districts of Ulaanbaatar.

In 2025, the project focused on School №10, the only public school in the 12th Khoroo of Khan-Uul District. The school, operating for over 70 years and newly renovated in 2024, currently serves more than 1000 students, of whom 60% come from vulnerable families.

In close partnership with Ms. Tuyasaikhan, School Principal of School №10 and representatives from UB International Church, ADRA's In-Their-Shoes Project successfully achieved its goal of providing 100 vulnerable students with winter boots. In addition, our supplier, a private donor, generously donated 18 extra pairs of boots.

Please donate using the QR below:

Key Achievements

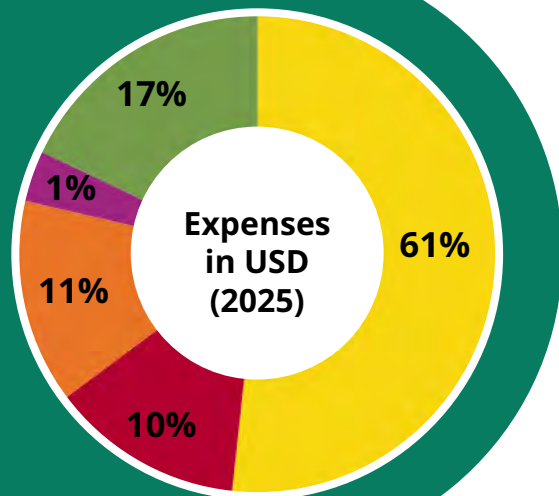
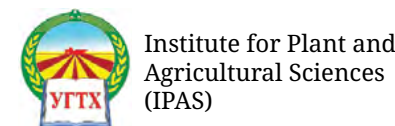
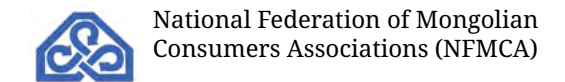
- 118 children received winter boots
- 95.2% of the budget allocated directly to boots
- Successful single-day distribution
- Strong volunteer engagement
- Comprehensive beneficiary verification completed

Financial Report

Department/Programs	Total Budget (USD)	Expenses (MNT)	Expenses (USD)
Administration	\$113,498	₮364,170,765	\$102,391
Upscaling Partnership for Organic Agriculture Project	\$1,852,830.60	₮1,704,177,982	\$520,356.64
NextGen CELEBRATIONS! Mongolia Project	\$510,000.00	₮557,375,712.64	\$163,453
Climate Adapted Nutrition-Sensitive Agriculture Project	\$340,000.00	₮310,847,710.64	\$88,938.57
Fine Wool Sheep Breeding Project Phase - 2	\$61,050.00	₮206,195,644.49	\$62,197.95
Fine Wool Sheep Breeding Project Phase - 3	\$39,600.00	₮146,097,000	\$40,970.55
In-Their-Shoes Project	\$2,285.00	₮8,430,000	\$2,364
Total	\$2,919,263.60	₮3,297,294,814.8	\$980,671.71

Donors and Partners

- **Food Security**
Upscaling Partnership for Organic Agriculture, Climate Adapted Nutrition-Sensitive Agriculture
- **Health**
NextGen CELEBRATIONS! Mongolia (non-communicable disease)
- **Livelihoods**
Fine Wool Sheep Breeding
- **Outreach**
In-Their-Shoes
- **Administration**

To serve
humanity so that
all may live as
God intended

Justice.
Compassion
Love

2025

Монгол Улс

ЖИЛИЙН
ТАЙЛАН

ADRA

Editorial

Эмхэтгэл: Г. Баясгалан

Хянасан: Винделл М. Маранан

Боловсруулсан: Б. Энх-Амар
Б. Ундрах
Б. Асемгүл
С. Алтанцэцэг
Д. Ганчимэг
Б. Оргилзул
Ракуэл Маранан

Холбоо барих: info@adra.org.mn

Веб хуудас: www.adra.org.mn

Бидэнтэй нэгдээрэй:

Бусад тайланг
уншихыг хүсвэл
дараах кодыг
уншуулна уу:

Шударга ёс. Энэрэл. Хайр.

Адвентист Хөгжил Туслалцааны Агентлаг
Монгол улс

Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 1-р хороо,
Палаззо цамхаг 8-401

Агуулга

АДРА
ОУБ-ын
танилцуулга

6

Үйл
ажиллагааны
хураангуй

10

Эрс тэс уур
амьсгалд нийцсэн
газар тариалан
төсөл

12

Органик хөдөө аж
ахуйн түншлэл-2
төсөл

16

Халдварт бус
өвчнөөс сэргийлэх
төсөл

20

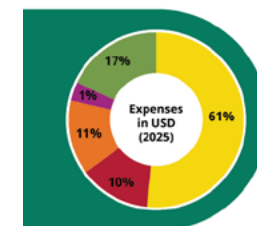
Нарийн,
нарийвтар ноост
хонь үржүүлгийн
төсөл

24

Дэм дэмэндээ
төсөл

28

Санхүүгийн
тайлан

30

“Хүн төрөлхтнийг
Бурханы хүслийн
дагуу сайн сайхан
амьдрахад туслах.”

Суурин төлөөлөгчийн мэндчилгээ

Эрхэм хүндэт найз нөхөд, хамтран зүтгэгсэд ээ,

2025 он манай баг, хамт олны хувьд үр дүнтэй санал санаачилга гарган, стратегийн түншлэлийг цааш бэхжүүлэн хүмүүсийн амьдралд эерэг үр нөлөөг үргэлжлүүлэн бий болгохын төлөө хичээнгүйлэн ажилласан амжилттай жил байлаа.

Юуны өмнө, санхүүжүүлэгч, мөн дэмжигч байгууллагууд болох бодлогын яамд, шат шатны орон нутгийн засаг захиргааны түншлэгч талууддаа гүнээ талархал илэрхийлье. Төрийн бодлого, Та бүхний стратегитай өөрсдийн үйл ажиллагааг уялдуулахын зэрэгцээ үр дүнтэй шийдлүүдийг хамтран эрэлхийлж илүү сайхан ирээдүйн төлөө бодит үр нөлөө үзүүлэхээр хамтран зүтгэж байгаадаа баяртай байна.

Тухайлбал, Баян-Өлгий аймгийн гурван сумдад нэвтрүүлсэн наран хүлэмжүүд тариалалтын хугацааг 4 сараас 10 сарын сүүл хүртэл уртасгаж хүлэмжээс хоёр удаа ургац хураах боломжийг бий болгосон эерэг үр нөлөө үзүүлэв. Ийнхүү өрхийн тогтвортой орлогын эх үүсвэр, эрүүл хүнсээр хангагдах боломжийг нэмэгдүүлсэн эрс тэрс уур амьсгалд дасан зохицох чадавхтай туршлагыг түгээн ажиллав.

Органик хөдөө аж ахуйг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлж буй манай төсөл нь органик үйлдвэрлэлийг Сэлэнгэ, Дархан-Уул аймгуудад тэлж, хоршоодын тариалсан органик төмс, хүнсний ногоо, зөгийн балын тогтвортой нийлүүлэлтийн сүлжээг талуудын хамт хөгжүүлэхээр хичээнгүйлэн ажиллаж байна.

Түүнчлэн, халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн CELEBRATIONS төсөл нь эрүүл амьдралын дадлыг хэвшүүлэхэд чиглэсэн төрөл бүрийн үйл ажиллагаануудыг зохион байгуулж нийт 3,500 гаруй өсвөр үеийнхэн, тэдний эцэг эх, багш, сургуулийн хамт олныг хамруулж, эрүүл дадлыг хэвшүүлэхэд чиглэсэн арга аргачлал, сургалтын хөтөлбөр, мэдээллийг хөгжүүлэв.

Мөн, гурав дах жилдээ хэрэгжүүлж буй нарийн ноост хонины үржлийн төслийн хүрээнд зохиомол хээлтүүлгийг төрийн мэргэжлийн, судалгааны мөн орон нутгийн малын эмч, малчидтай хамтран сумын түвшинд зохион байгуулснаар зохиомол хээлтүүлгийн тоо, хамрах хүрээг тэлж, нарийн ноост хонины үүлдэр угсааг сайжруулахад томоохон ахиц гаргалаа.

Хүмүүсийн амьдралд эерэг өөрчлөлтийг бий болгохын төлөө хамтран ажилласан түншлэгч талууд, санхүүжүүлэгчдэдээ бид чин сэтгэлээсээ талархаж байгаагаа илэрхийлье.

Эцэст нь, Бурханы хүслийн дагуу урт хугацааны тогтвортой сайн сайхан үр нөлөөг бий болгоход бид үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн тууштай ажиллах болно.

Хүндэтгэсэн,

ВИНДЕЛЛ М. МАРАНАН
Суурин төлөөлөгч

АДРА ОУБ-ын танилцуулга

Адвентист Хөгжил Туслалцааны Агентлаг (АДРА) нь 1956 онд Долоо дахь өдрийн Адвентист сүмийн үүсгэн байгуулсан, бие даасан хүмүүнлэгийн байгууллага юм. АДРА нь хөгжиж буй орнууд дахь нийгмийн шударга бус байдал, тулгамдаж буй асуудлуудыг тодорхойлж шийдвэрлэх, тусламж хэрэгтэй иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулахын төлөө ажилладаг. АДРА нь дэлхийн 120 гаруй улсад төлөөлөгчийн газартай бөгөөд тэдгээрийн нэг нь АДРА Монгол билээ.

АДРА Монгол ОУБ нь Монгол улсад 1994 оноос үйл ажиллагаагаа эхлүүлэн, өнгөрсөн 32 жилийн турш иргэд, орон нутаг, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажиллаж, Монголчуудын амьдралын чанарыг сайжруулахын төлөө хүнсний аюулгүй байдал, иргэдийн амьжиргаа/эдийн засгийн хөгжил, эрүүл мэнд, боловсрол, гамшгийн эрсдэлийг бууруулах таван бүрэлдэхүүн хэсгийн хүрээнд төсөл хөтөлбөрүүдээ хэрэгжүүлсээр ирсэн.

Өнөөдрийн байдлаар, АДРА дээрх бүрэлдэхүүн хэсгийн хүрээнд нийт 197 төсөл хэрэгжүүлээд байна. Нийт зарцуулсан санхүүжилтийн хэмжээ ойролцоогоор 34,591,299 сая ам.долларт хүрсэн бөгөөд нэг жилд дунджаар 1,080,978 сая ам.доллар зарцуулжээ.

Алсын хараа

АДРА Монгол ОУБ нь мэргэшсэн, шинийг эрэлхийлэгч, тасралтгүй суралцагч, үр дүнтэй үйл ажиллагаа бүхий нэгдсэн, шударга, ил тод байдлыг хангасан олон улсын сүлжээ байгууллагад харьяалагддаг. АДРА нь орон зай, хил хязгаарыг үл харгалзан нийгмийн эрсдэлт болон дэмжлэг нэн шаардлагатай бүлгийн хүмүүсийг чадавхжуулан тэдний дуу хоолойг өргөн, тэдний амьдралд хэмжигдэхүйц, бодит, тогтвортой өөрчлөлтүүдийг авчрахын төлөө ажилладаг.

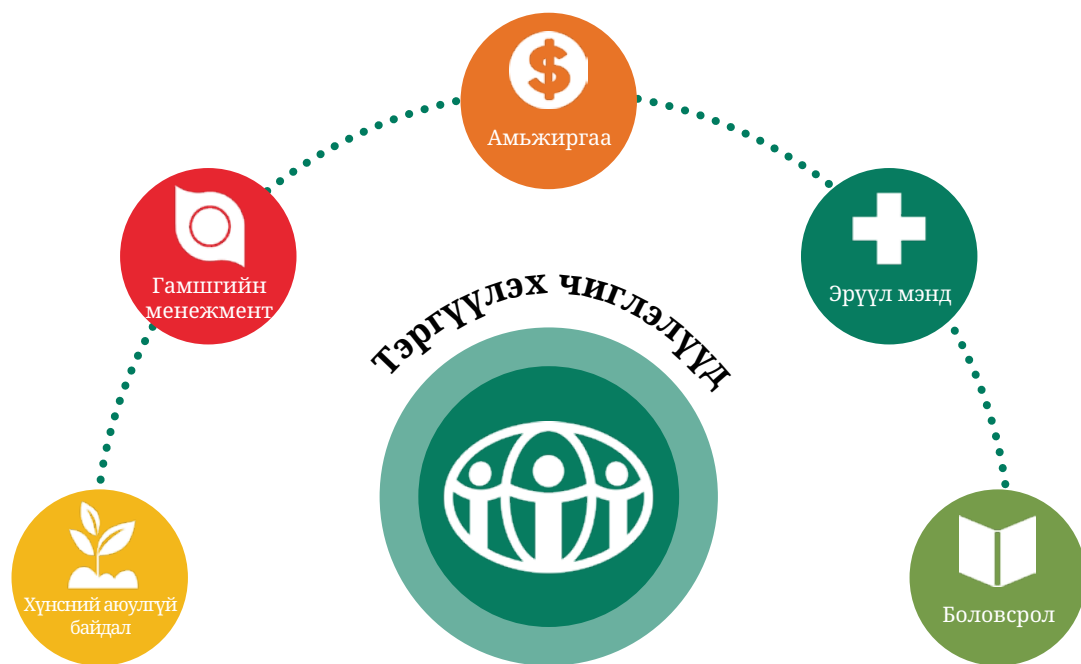
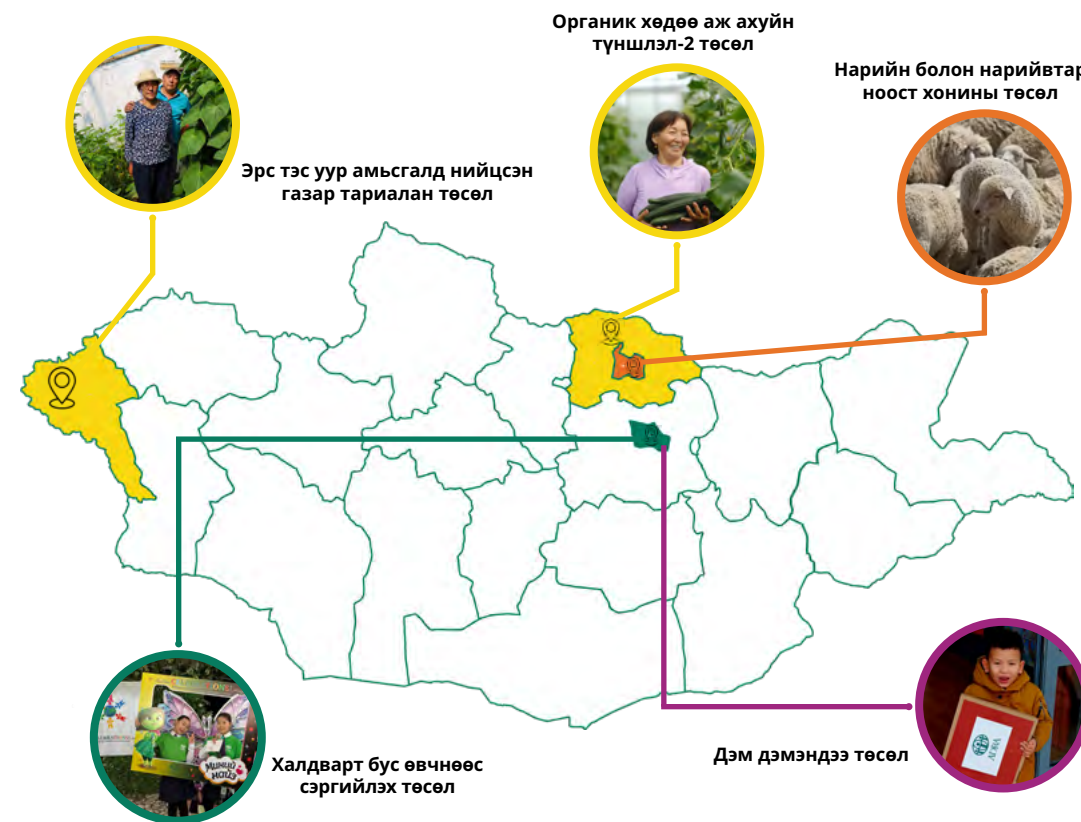
Мөн чанар

Адвентист Хөгжил Туслалцааны Агентлаг нь Бурханы хайр энэрлийг үзүүлдэг Долоо дахь өдрийн Адвентист сүмийн байгуулсан, даян дэлхийн хүмүүнлэгийн байгууллага юм.

Эрхэм зорилго

Хүн төрөлхтнийг Бурханы хүслийн дагуу сайн сайхан амьдрахад туслах.

Төсөл хэрэгжиж буй газрууд

Тэргүүлэх чиглэлүүд

ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХӨГЖИЛ

Шаргуу хөдөлмөр нь ядуурлын мөчлөгийг тасалдаг. АДРА нь гэр бүл, олон нийтийг бэхжүүлэх зорилготойгоор эмзэг бүлгийн иргэдэд бага хэмжээний зээл, мэргэжлийн сургалт, дэмжлэгийн тогтолцоог үзүүлдэг.

ЭРҮҮЛ МЭНД

Бид эрүүл мэндийн ажилтнуудыг чадавхжуулж, амьдралын хэв маягийг сайжруулах хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ нярай болон гэр бүлийн дэмжлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн зөвлөгөө болон олон нийтэд суурилсан эрүүл мэндийн бусад тогтолцоог хөгжүүлдэг.

БОЛОВСРОЛ

Хүүхэд бүр эрүүл, аюулгүй орчинд өсөж хөгжих боломжийг хүртэх эрхтэй. Бидний үзүүлдэг үндсэн хэрэгцээнүүд болох хоол хүнс, цэвэр ус, эрүүл мэндийн үйлчилгээ, боловсрол нь хүүхдүүдийг хүүхэд насандаа төвлөрч, ирээдүйдээ итгэлтэй байх боломжийг олгодог.

НӨЛӨӨЛӨЛ

АДРА нь нийгмийн эмзэг бүлгүүд рүү чиглэн ажиллаж, олон нийтийг өөрсдийн чадавхыг бүрэн ашиглаж, нийгэмд эрх тэгш оролцон амьдрахад нь дэмжлэг үзүүлдэг.

ГАМШГИЙН МЕНЕЖМЕНТ

Дайн, хар салхи, ган гачиг, үер, зуд, газар хөдлөлт зэрэг гамшигт нөхцөл байдал тохиолдоход олон хүн орон гэргүй, амьжиргаагүй эх үүсвэрээ алддаг. АДРА нь орон нутгийн засаг захиргаатай хамтран гамшигт өртсөн хүмүүст яаралтай эмнэлгийн тусламж, хоол хүнс, ус, орогнох байр, мөн бэлэн мөнгөний тусламж олгодог.

ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

Мал аж ахуй эсвэл газар тариалангийн сургалт авах нь гэр бүлийн хоол хүнсийг хангахаас гадна орлого болон хуримтлал бий болгохын тулд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, борлуулах боломжийг бүрдүүлдэг.

2025 онд АДРА Монгол ОУБ нь хүнсний аюулгүй байдал, амьжиргаа, эрүүл мэнд, гамшгийн менежмент, боловсрол гэсэн таван салбарын хүрээнд стратегийн түншлэл, төсөл хөтөлбөрүүдээр дамжуулан нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдэд дэмжлэг үзүүлж, чадавх бэхжүүлэх зорилгодоо хүрэхээр зорин ажиллав.

Баян-Өлгий аймагт нарлаг хүлэмж ашиглан эрс тэс уур амьсгалд нийцсэн газар тариалангийн шинэлэг аргыг нэвтрүүлж буй төслийн 2 дугаар жил амжилттай хэрэгжиж, төсөлд хамрагдсан тариаланч өрхүүд төрөл бүрийн ногоо тариалж, ургамал ургалтын хугацааг 4-р сараас 10-р сарын эцэс хүртэл уртасгалаа.

Мөн нарийн болон нарийвтар ноост хонины үүлдэр угсааг сайжруулахад чиглэсэн төслийн 3 дугаар шатанд малчид аж ахуйн нэгжүүдийн хонио зохиомол хээлтүүлэгт хамруулах сонирхол нэмэгдэж 23 өрхөөс 29 өрх, 680 толгой хониноос 1,052 болж өссөн. Төслийн зүгээс зохион байгуулсан хонь хяргалтын сургалтад хамрагдсан оролцогч Улсын хэмжээнд зохион байгуулагдсан хонь хяргалтын тэмцээнд оролцон 2 дугаар байр эзэлснээс гадна Шинэ Зеланд улс руу хяргагчаар ажиллахаар болсон.

Манай органик хөдөө аж ахуйн төсөл нь Сэлэнгэ болон Дархан-Уул аймгуудын тариаланчдын үйлдвэрлэл, зах зээлд нэвтрэх боломжийг өөрчилж, шинэ шатанд гаргахаар зорьж байгаа билээ. Бид хоршоодыг чадавхжуулах ажлын хүрээнд органик хөдөө аж ахуйн мэдлэг, органик тариалангийн дадлыг чадавхжуулах, ургамлын өвчлөл, хортон шавж, хог ургамалтай хэрхэн тэмцэх зэрэг 14 удаагийн сургалт, зөвлөх үйлчилгээг давхардсан тоогоор 1,298 хоршооны гишүүнийг хамруулан зохион байгуулсан. Үүний үр дүнд органик газар тариалангийн чиглэлээр шинээр 101 гишүүн органик үйлдвэрлэлд шилжиж, тангараг өргөсөн. Мөн хамтын баталгаажуулалтын байгууллагын 269 гишүүний 524 бүтээгдэхүүн Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны органик хүнсний бүртгэл, мэдээллийн санд бүртгэгдэж эхэлж, албан ёсны мэдэгдэл, органик лого хэрэглэх эрх авах ажил хийгдэж байна. Мөн төслийн хүрээнд Улаанбаатар хотод органик бүтээгдэхүүн борлуулалтын цэгүүдийг байгуулж, органик үйлдвэрлэгчдийг хотын хэрэглэгчидтэй шууд холбон ажиллаж байна.

2025 онд халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх төслийн хүрээнд өсвөр насны хүүхдүүдийн дунд эрүүл амьдралын дадал, хэв маягийн талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлж, сургуулийн болон гэр бүлийн орчинд сурсан мэдсэн зүйлсээ хуваалцахыг уриалан ажиллан олон нийт болон засаг захиргааны нэгжүүдтэй хамтын ажиллагаагаа бататгаж, сургуулиудын дотоод журам, бодлогуудад эрүүл далдын талаарх зүйлүүдийг тусгахад нөлөөлсөн билээ. Ингэснээр, Монголын өсвөр үеийнхэнд эрүүл, идэвхтэй амьдралын дадлуудыг төлөвшүүлэхэд чухал хувь нэмэр орууллаа.

Эцэст нь бид нийгмийн нэн шаардлагатай бүлэгт өвлийн дулаан гутал олгох “Дэм дэмэндээ” төслийн хүрээнд Хан-Уул дүүргийн 12-р хороонд байрлах Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 10-р сургуулийн 6-16 нас хүртэлх сурагчдад хүрч ажиллалаа.

1,052

хонинд Австралийн Мерино үүлдрийн гүн хөлдөөсөн үрийг ашиглан зохиомол хээлтүүлэг хийж нарийн ноост хонины үржлийн чанарыг сайжруулсан.

2,890

сурагч, багш, эцэг эхчүүд сэтгэцийн эрүүл мэнд, биеийн идэвхтэй хөдөлгөөн, архи тамхинаас татгалзах сэдвүүдэд чиглэсэн эрүүл мэндийн аянд оролцсон.

690

тариаланч эрс тэс уур амьсгалтай бүс нутагт наран хүлэмжийн тариалалтыг нэвтрүүлэхэд шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн дэмжлэг хүлээн авсан.

51,800

килограмм улаан буудайн хивэг, нэмэлт эрдсийн шахмалын хамтаар зохиомол хээлтүүлэгт хонио хамруулсан өрхүүдэд нийлүүлсэн.

4,661

килограмм органик зөгийн бал хураан авч, 3 тонн гаруй хүнсний ногоо тариалж зах зээлд нийлүүлсэн.

552

хамтын баталгаажуулалтын байгууллагын 552 бүтээгдэхүүн Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны органик хүнсний бүртгэлд бүртгэгдсэн.

108,456

килограмм хүнсний ногоог 150 өрх Баян-Өлгий аймгийн эрс тэс уур амьсгалд тариалж, зах зээлд нийлүүлсэн.

1,298

(давхардсан тоогоор) хоршооны гишүүд органик тариалангийн дадлыг чадавхжуулах сургалтад хамрагдсан.

Эрс тэс уур амьсгалд нийцсэн газар тариалан төсөл

Төслийн мэдээлэл

Хугацаа	2024 оны 4 сар - 2027 оны 3 сар
Зорилтот бүс	Баян-Өлгий аймгийн Өлгий, Бугат, Сагсай сумд
Зорилтот бүлэг	225 өрх (48,000 шууд бус)
Нийт төсөв	340,000.00 ам.доллар

Төслийг АДРА Япон, АДРА Герман болон АДРА ХонгКонг санхүүжүүлэв.

2025 оны 4-р сард төслийн баг төслийн хоёр дахь жилийн 75 оролцогч өрхийг сонгож, нийт 150 өрхтэй хамтран ажиллаж, газар тариалангийн сургалтууд зохион байгууллаа. Мөн газар тариалан хамт эрхлэн бие биеэсээ суралцаж, бие биеэ дэмжин ажиллах газар тариалангийн 5 бүлэг шинээр нэмж үүсгэсэн. 2025 оны 5-р сараас 10-р сарын дунд хүртэл төслийн агрономич А.Гаухар нь уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох газар тариалангийн аргад таван сургагч багш (ТОТ) шинээр сургаж бэлтгэн тэдэнтэй хамтран бусад оролцогчдод зориулсан сургалтуудыг зохион байгууллаа.

Эдгээр сургагч багш нар нь газар тариалангийн шинэлэг аргуудыг онол дадлагатай хослуулан суралцаж цогц мэдлэг эзэмшлээ.

Төслийн баг бүх сургалтыг орон нутгийн хүн амын онцлогоос шалтгаалан монгол, казах хэл дээр зохион байгуулдаг ба гарын авлага болон тараах материалуудыг хоёр хэл дээр хэвлэн нийт 75 оролцогчид тарааж олгосноор өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа үр дүнтэй хэрэглэх боломжтой болсон.

2025 оны 7-р сарын 22-ноос 29-ний хооронд Баян-Өлгий аймгийн зорилтот сумдад хэрэгжиж буй төслийн үйл ажиллагаатай танилцан хяналт үнэлгээ хийх зорилгоор Суурин төлөөлөгч Виндел Маранан ажлын айлчлал хийлээ. Айлчлалын хүрээнд наран хүлэмжийн өмнөх жилийн ахиц дэвшлийн үнэлгээ, төслийн багийнхантай хийсэн эргэцүүлэл, дүгнэлт уулзалт болон төслийн нөхцөл байдлын талаар цогц ойлголттой болохын тулд орон нутгийн соёл, байгаль орчинтой танилцах зэрэг ажлууд хийгдлээ.

2025 онд нийт 50 идэвхгүй нарны хүлэмжийг амжилттай барьж бүрэн ашиглалтад орууллаа. Тариаланч өрхүүд төрөл бүрийн хүнсний ногоо тариалж, ургамал ургалтын хугацааг 4-р сараас 10-р сарын сүүл хүртэл уртасгалаа. Мөн түүнчлэн нийт 150 өрхөд 1200 үрийн багц, 450 гар багажийг тарааж, 10 өрхийн гэр зоорь барих ажлыг дэмжиж шинэхэн болон даршилсан бүтээгдэхүүнийг жилийн турш аюулгүй хадгалах боломжийг олгосон. Эдгээр арга хэмжээ нь тогтвортой газар тариалан эрхлэхэд үр дүнгээ өгч тариаланчдын хугацааг уртасгах боломжтой болгосноос гадна өрхүүдэд хүлэмжээс хоёр удаа ургац хураах боломжийг бий болгосон. Мөн тариаланч өрхүүдийн хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулж, хүнсний ногооноос олох орлогыг нэмэгдүүлсэн байна. 2025 онд нийт оролцогч 150 өрх 20,426 м² талбайд тариалж 108,456 кг хүнсний ногоо хурааж, нийт 388,321,650 төгрөгийн орлого буюу өрх бүр дунджаар 2,588,811 төгрөгийн орлого олсон байна.

Тариалан эрхэлдэг өрхүүдэд тулгардаг гол бэрхшээлүүдийн нэг бол гэрийнхээ эрүүл хүнсний ногоог чанарын хувьд алдагдуулахгүйгээр урт хугацаанд ахуйн хэрэгцээнд зориулан хадгалах явдал юм. Үүнийг шийдвэрлэхийн тулд төслийн баг гэр зоорь барих тусгай сургалтыг 10 сургагч багш нарт зохион байгууллаа. Сургалтаар авсан мэдлэг дээрээ үндэслэн гэр зоорь барих ажлыг зохион байгуулж нийт зардлын 50 хувийн дэмжлэг төслөөс үзүүлсэн ба энэ жил дахин 5 өрх зоорио амжилттай барьж ашиглалтад орууллаа. Тус бүр нь ойролцоогоор 4 м² хэмжээтэй бөгөөд тухайн өрхийн хүнсний ногооны гарц, жилийн турш хадгалах шаардлагад үндэслэн боловсруулсан. Эдгээр зоорь нь шинэхэн болон даршилсан бүтээгдэхүүнийг хоёулыг нь хадгалдаг бөгөөд энэ нь улирлын бус үед ч гэсэн гэр бүлүүдэд тэжээллэг хоол хүнс авах боломжийг олгодог.

“Өмнө нь би хашаандаа ногоо тарина гэж огт төсөөлж байгаагүй.”

Амжилтын түүх

Тэр бол Өлгий хотын оршин суугч Х.Багдаулет. Тэрбээр өөрийн хашаандаа ногоо тарина гэж төсөөлж ч байгаагүй нэгэн билээ. Хурдан дуусах зуны өдрүүд, удаан үргэлжлэх өвөл болдог Баян-Өлгий аймгийн эрс тэс уур амьсгалтай орчинд хүнсний ногоо тариалах нь боломжгүй мэт санагдсан. Нутгийнхаа олон залуусын нэгэн адил тэрээр газар тариалангийн талаар туршлагагүй байв.

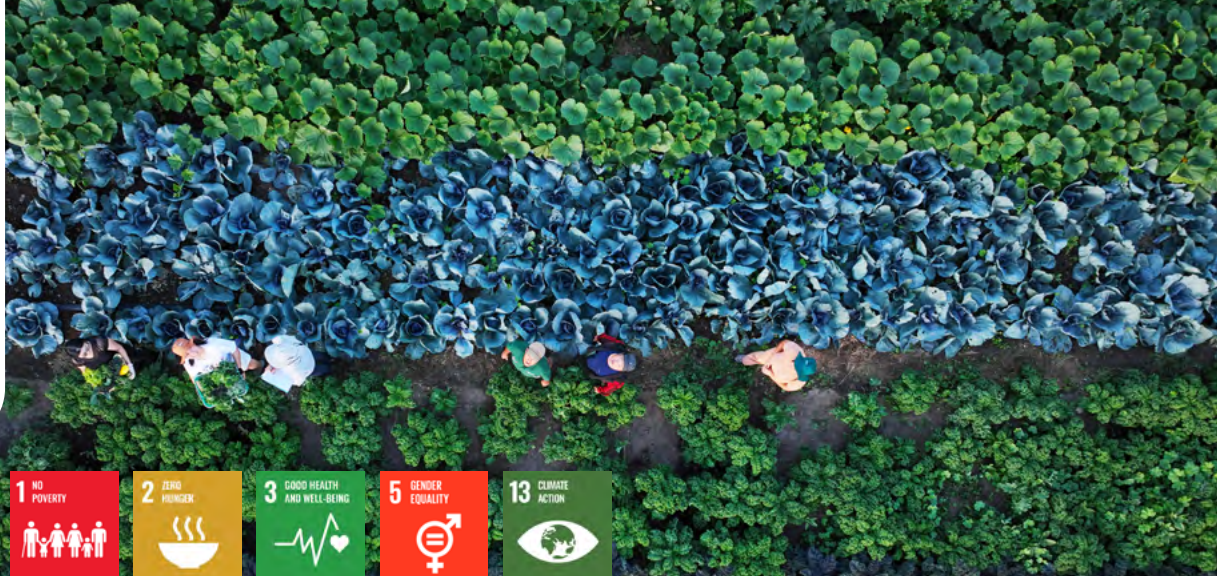
2024 онд төсөлд хамрагдаж буй хадам аав нь түүнийг Өлгий дэх АДРА-гийн оффис дээр очихыг уриалснаар бүх зүйл өөрчлөгдсөн. Ийнхүү Багдаулет наран хүлэмжийн шинэлэг технологийн талаар олж мэдсэн.

Багдаулет төслийн зүгээс явуулсан сургалтад хамрагдаж анхны наран хүлэмжээ барьж, гайхалтай үр дүнд хүрсэн: тэрээр 6-р сарын дунд үеэс байцаа, өргөст хэмх хурааж эхэлсэн бөгөөд өмнөх жилтэй харьцуулахад орлогоо хоёр дахин нэмэгдүүлсэн, одоо аймгийн төвийн ресторонуудыг чанартай, эрүүл ногоогоор хангаж байна. Түүний эхнэр төслөөс зохион байгуулсан хоол тэжээлийн сургалтад хамрагдсан бөгөөд одоо өөрсдийн тарьж ургуулсан хүнсний ногоогоор төрөл бүрийн хоол бэлдэж, гэр бүлийнхээ эрүүл хооллох дадлыг бий болгож байна.

“Өмнө нь би хашаандаа ногоо тарина гэж огт төсөөлж байгаагүй. Энэ нь боломжгүй юм шиг санагдаж байсан ч одоо миний харах өнцөг бүрмөсөн өөрчлөгдөж, амжилт гаргасандаа баярлаж байна” - Багдаулет

Өнөөдөр тэрээр арваннэгдүгээр сар хүртэл ургац хураахаар төлөвлөж, найз нөхөд, хөршүүд, залуучуудыг ногоо тарихыг идэвхтэй уриалж байна.

Органик хөдөө аж ахуйн түншлэл-2 төсөл

Төслийн мэдээлэл

Хугацаа	2023 оны 10 сар - 2026 оны 12 сар
Зорилтот бүс	Сэлэнгэ, Дархан-Уул аймгууд
Зорилтот бүлэг	Сэлэнгэ аймгийн 31 хоршоо, Дархан-Уул аймгийн 10 хоршоо
Нийт төсөв	1,852,830 ам.доллар

Төслийг ХБНГУ-ын Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн яам болон АДРА Герман санхүүжүүлэв.

зөвлөх үйлчилгээг давхардсан тоогоор 1298 хоршооны гишүүнийг 2025 оны 12 дугаар сарын байдлаар хамруулан зохион байгуулсан.

Мөн Сэлэнгэ, Дархан-Уул аймгийн томоохон 7 гол, худаг, шуудуу зэрэгт усны чанарын үнэлгээ хийх, төслөөс боловсруулсан гарын авлага, бордоо, фитоспорины бэлдмэл зэргийг тараасан болно. Түүнчлэн органик үйлдвэрлэлийг дэмжиж органикийн стандарт шаардлагыг хангасан үр, бордоо, хөдөлмөр хөнгөвчилсөн багаж, жижиг тоног төхөөрөмж, хүлэмжийн дэмжлэгийг 2025 онд 15 хоршоонд үзүүлснээр төсөл эхэлснээс хойш төслийн үр шим хүртэгч бүх 40 анхан шатны хоршоонд тус дэмжлэгийг олгосон байна. Түүнчлэн Сэлэнгэ аймгийн Мандал, Баянгол, Дархан-Уул аймгийн Хонгор, Орхон сумуудад гурван улирлын хүлэмжийг барьж хүлээлгэн өгсөн.

Органик газар тариалангийн чиглэлээр шинээр 101 гишүүн органик үйлдвэрлэлд шилжиж, тангараг өргөсөн. Мөн хамтын баталгаажуулалтын байгууллагын 269 гишүүний 524 бүтээгдэхүүн Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны (ХХААХҮЯ) органик хүнсний бүртгэл, мэдээллийн санд бүртгэгдэж эхэлж, албан ёсны мэдэгдэл, органик лого хэрэглэх эрх авах ажил хийгдэж байна. Ийнхүү 2025 онд нийт 57 га-д 35 нэр төрлийн төмс, хүнсний ногоо тариалж, мөн органик зөгийн балыг хураан авч зах зээлд нийлүүлж байна.

Газар тариалангийн бус улиралд эрхлэх бизнесийн үйл ажиллагааг тэлэх зорилгоор 2025 оны байдлаар нийт 40 хоршоонд оёдол, эсгий, мужаан, сүү, мах, даршилсан нөөшилсөн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн бага оврын тоног төхөөрөмжийг хүлээлгэн өглөө. Мөн 15 нэмүү өртөг шингэсэн органик бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх ажлын байр, 12 улирлын бус бизнесийн үйл ажиллагаа явуулах ажлын байруудыг засах дэмжлэг үзүүлсэн. Шилжилтийн үеийн 9 нэмүү өртөг шингэсэн органик бүтээгдэхүүнийг баталгаажуулж ХХААХҮЯ-ны органик хүнсний бүртгэл, мэдээллийн санд бүртгүүлсэн.

Сэлэнгийн органик, Дархан органик үйлдвэрлэгчид органик хүнсний ногоо, зөгийн бал, өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүнийг Сэлэнгэ таван хайрхан дундын хоршоогоор дамжуулан үйлдвэрлэгчээс хэрэглэгчдэд шууд хүргэх зорилгоор Улаанбаатар хотод органик бүтээгдэхүүний дэлгүүр, лангууг төслийн дэмжлэгтэйгээр ажиллуулж, тэдгээрийн борлуулалтад дэмжлэг үзүүлэн ажиллахаас гадна сургууль, цэцэрлэг, уул уурхайн үйлдвэр, эмнэлгийн байгууллага зэрэгтэй борлуулалт, нийлүүлэлтийн гэрээ байгуулахаар ажиллаж байна.

Органик бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн эрх зүйн орчин, цаашдын зорилтыг тодорхойлох, Сэлэнгэ, Дархан-Уул аймгаас нийлүүлдэг органик хүнсний нийлүүлэлт, борлуулалтын сүлжээг хөгжүүлэх, агуулахын асуудлыг шийдвэрлэх, оролцогч талуудын үр ашигтай хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхэд чиглэсэн орон нутгийн, бүсийн болон үндэсний хэмжээний нийт 12 удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлэг, зөвлөгөөний хүрээнд Монголын Хөдөө Аж Ахуйн Хоршоологчдын Үндэсний Холбоотой санамж бичиг байгуулж, мөн анхан шатны хоршоодын гишүүдийн Үндэсний органикийн холбоог "Тогтвортой нийлүүлэлтийн сүлжээг хөгжүүлэх түншлэл үндэсний холбоо" нэрээр бүртгүүлж, байгуулснаар анхны хурлаа хийн хүнсний ногооны зах зээл, нийлүүлэлтийн сүлжээ, нэгдсэн хүнсний ногооны агуулах, органик хүнсний бүртгэлийн асуудал зэрэг тулгамдаж буй чиглэлүүдээр хамтран ажиллаж байна.

Бүргэдэйн Өнөр Булаг

- Манлайлал болсон органик хоршоо

Амжилтын түүх

Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг сумын “Бүргэдэйн Өнөр Булаг” хоршоо нь органик хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэх, гишүүдийнхээ орлогыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр олон санаачилгыг амжилттай хэрэгжүүлж буй үлгэр жишээ байгууллага юм.

Ихэвчлэн органик хулуу, навчит ногоо тариалдаг А.Эрдэнэчимэг нь “Бүргэдэйн Өнөр Булаг” хоршооны менежерээр ажилладаг. Тус хоршооны гишүүд Хүнс Хөдөө Аж Ахуй, Хөнгөн Үйлдвэрийн Яамны органик бүтээгдэхүүний бүртгэл мэдээллийн санд бүтээгдэхүүнээ органикаар бүртгүүлж, “Органик тариаланч” хэмээх хүндтэй гэрчилгээ хүртсэн “анхдагчийн” нэг юм.

А.Эрдэнэчимэг нь органик хүнсний ногоо тариалахад шаардлагатай ус, хөрсний шинжилгээ хийх, ургамлын хортон шавж болон өвчнийг органик аргаар таньж, тэмцэх мэдлэгийг эзэмшиж, хөрс хамгааллын аргачлалд мэргэшин суралцжээ. Түүнчлэн газар тариалангийн улирлын бус үед нэмэлт орлоготой болох зорилгоор хоршооны гишүүдтэйгээ хамтран бүтээгдэхүүн боловсруулах сургалт, тоног төхөөрөмжийн дэмжлэг авч, үйлдвэрлэлээ эхлүүлсэн нь тэдний амьдралд бодит үр дүн авчирч буйг дурдсан юм.

Мөн хоршооны гишүүд хэдийгээр гавьяаныхаа амралтад гарсан ч үргэлжлүүлэн суралцаж, өөрсдийгөө хөгжүүлсээр байна. Тухайлбал, Сэлэнгэ аймгийн Шаамар сумын Политехник коллежийн мод үржүүлгийн сургалтад хамрагдан “мэргэжилтэн” болж, модны үрсэлгээгээ зах зээлд гаргахыг оролдсон ч амжилт багатай байжээ. Үүний дараа тэд зөгий үржүүлгийн чиглэлээр мөн туршсан боловч хүссэн үр дүндээ хүрээгүй байна. Гэсэн ч шантралгүй, эв нэгдэлтэйгээр дахин шинэ санаа сэдэж, дараагийн алхмаа төлөвлөжээ.

Ингээд хоршооны гишүүдтэйгээ хамтран өөрсдийн органик хүнсээр хоол хийх ур чадвар эзэмших зорилгоор мэргэжлийн тогоочийн ангид суралцах хүсэлт гаргасан нь сумын Засаг дарга болон Сэлэнгэ аймгийн политехник коллежоос дэмжлэг авч, 20 хүний бүрэлдэхүүнтэй анги байгуулагдахад хүргэсэн юм.

Тус сургалтыг амжилттай дүүргэсэн хоршооны гишүүд өдгөө сургуулийн цайны газрыг ажиллуулан өөрсдийн тарьсан органик хүнсний ногоогоор эрүүл, амт чанартай хоолоор үйлчилж байна. Өнөөдөр “Бүргэдэйн Өнөр Булаг” хоршооны бүх гишүүд өөрийн гэсэн нэмэлт орлоготой болжээ. Цаашид хоршооны гишүүд Сэлэнгэ аймгийн Политехник коллежийн хоёр хүлэмжид органик нарийн ногоо тариалж, ирээдүйн органик тариаланчдыг бэлтгэх ажлыг эхлүүлжээ. Энэ хавар тэд коллежийн хоёр мэргэжлийн ангийн сурагчдад өөрсдийн органик тариалан эрхлэх туршлагаа хуваалцан, өөрсдийн органик тариалангийн талбайд дадлага хийлгэх төлөвлөгөөтэй байна.

“Бид эвтэй байхдаа хүчтэй” хэмээх итгэл үнэмшлээр урагшилсан энэ түүх бол хамтын хүчээр хэрхэн бүтээлч, тогтвортой ирээдүйг бий болгож болдгийг харуулсан бодит жишээ юм.

Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх төсөл

Төслийн мэдээлэл	
Хугацаа	2023 оны 6 сар - 2026 оны 5 сар
Зорилтот бүс	Улаанбаатар хотын Чингэлтэй, Сонгинохайрхан, Баянзүрх, Налайх дүүргүүд
Зорилтот бүлэг	2000 өсвөр үеийнхэн 2000 эцэг эх/асран хамгаалагч
Нийт төсөв	510,000.00 ам.доллар
Төслийг АДРА Интернэйшнэл, Долоо дахь Өдрийн Адвентист Сүмийн Ерөнхий Чуулган, АДРА ХонгКонг болон АДРА Австри санхүүжүүлэв.	

NextGen CELEBRATIONS! Mongolia төсөл нь 2025 онд Өөдрөг үзэл, Дасгал хөдөлгөөн, Тэсвэр тэвчээр (архи, тамхинаас татгалзах) сэдвүүдийн хүрээнд олон төрлийн үйл ажиллагааг SETONS эрүүл амьдралын дадлуудын зарчимд нийцүүлэн хэрэгжүүлсэн.

Төслийн хүрээнд сурагчдыг идэвхтэй оролцож, эдгээр сэдвүүдийг гүнзгийрүүлэн судалж, ач холбогдлыг нь ойлгохын сацуу өөрсдийн өдөр тутмын амьдралд хэвшүүлэхийг уриалсан.

Сэдэв	Гол арга хэмжээ	Оролцсон сурагчид
Өөдрөг үзэл	Мэдэрэмжээ share-лэг! аян, Талархлын мод, Inside Out кино хэлэлцүүлэг, өдрийн тэмдэглэл, эерэг бататгал үгс	435
Дасгал хөдөлгөөн	9 интерактив хичээл, теннисний ширээ байрлуулж Өдөрт 60 минут дасгал хийх аян	258
Тэсвэр тэвчээр	Электрон тамхины хор ургшийн талаарх мэдлэг олгох, гэр бүлийнхээ орчинд сурч мэдсэн зүйлээ хуваалцах	200+

Төслийн тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор Налайх дүүргийн удирдлагуудтай уулзалт зохион байгуулж, төслийн зарчим, арга барилыг дүүргийн Эрүүл мэндийн газрын урт хугацааны стратегид нэвтрүүлэхийг уриалсан. Уулзалтад АНУ-ын Калифорни муж дахь Лома Линда их сургуулийн төлөөлөл, Налайх дүүргийн засаг дарга болон Иргэдин төлөөлөгчдийн хурлын дарга нар оролцов.

2025 онд хэрэгжүүлсэн гол үйл явдлуудаас дурдвал, Дэлхийн тамхины эсрэг өдрийг тохиолдуулан Налайх дүүрэгт 300 орчим сурагч, эцэг эх, багш нарыг хамруулсан парад алхалт зохион байгуулсан. Өдөр тутмын дасгал хөдөлгөөнийг хэвшүүлэхийн тулд Эрдмийн Оргил сургуулийн дотуур байрны сурагчдын дунд ширээний теннисний тэмцээн зохион байгуулсан. Мөн 2024 оны Парисын Олимпын мөнгөн медальт Б. Баасанхүүтэй хамтран хүүхдүүдэд дасгал хөдөлгөөн хийхийн ач холбогдлыг ойлгуулж, урам зориг өгөв.

Төслийн суурь болон дунд шатны судалгааны үр дүнг хамтрагч байгууллагын төлөөлөгчдөд танилцуулав. 771 сурагч, сургуулийн 107 ажилтан, болон 99 эцэг эхийн оролцсон судалгааны үр дүнгээс харахад халдварт бус өвчний талаарх мэдлэгийн түвшин 47% болж, зорилтот 50%-д хүрэхэд ойрхон байна. Сургуулиудад өдөр бүр жимс, ногоо хэрэглэх, сэтгэцийн эрүүл мэндийн өдрийг тэмдэглэх, дасгал хөдөлгөөн хийх завсарлагааны цагтай болгох дотоод дүрэм журмыг батлахад дэмжлэг үзүүлсэн.

Амжилтын түүх

“Намайг Ану гэдэг, би Улаанбаатар хотын Баянзүрх дүүргийн 84-р сургуульд суралцдаг. Өнгөрсөн есдүгээр сараас эхлэн би АДРА ОУБ-ын эрүүл мэндийн төслөөс хэрэгжүүлж байгаа эрүүл мэндийн клубт хамрагдаад явж байна.

Эрүүл мэндийн клубт хамрагдсанаар би ямар хоол хүнснээс татгалзах, мөн ямар хоол хүнс миний эрүүл мэндэд тустай болохыг мэдэж авсан. Жишээлбэл, би өдөр бүр уудаг ундаандаа хэчнээн их сахар агуулагддагийг, эсвэл хэт их боловсруулсан хүнс хэрэглэх нь хожим ноцтой эрүүл мэндийн асуудал үүсгэж болдгийг өмнө нь ойлгодоггүй байсан. Мөн өдөр бүр таван нэгж жимс, ногоо хэрэглэх, дасгал хөдөлгөөн хийх нь эрүүл байхад маш чухал үүрэгтэй гэдгийг ойлгосон.

Клубийн нэг хэсэг болсны дараагаар би өөрийнхөө нэг хэсгийг нээж олж байгаа мэт санагдсан. Одоо би чипсний оронд сургууль руугаа жимс авч явдаг болсон, илүү их ус уудаг болсон, бүр найзуудыгаа өглөө надтай хамт дасгал хийхэд уриалж чадсан. Ийнхүү эрүүл мэнддээ анхаарч байгаагаараа бахархаж байна.”

Түүний сэтгэгдлээс авч үзвэл өсвөр үеийн хүүхдүүдэд эрүүл амьдралын мэдлэг, дадлыг эзэмшүүлснээр хэрхэн халдварт бус өвчний эрсдэлийг бууруулах боломжтой болохыг харж байгаа билээ. Энэхүү төслөөр бид урьдчилан сэргийлэх арга зам дээр хөрөнгө оруулж, залуу хүмүүст мэдээлэлд суурилсан зөв сонголт хийхэд нь дэмжлэг үзүүлж, ирэх олон жилийн турш эрүүл мэндээ хамгаалах боломжийг олгож байна.

Нарийн, нарийвтар ноост хонь үржүүлгийн төсөл

Төслийн мэдээлэл

Хугацаа	2025 оны 7 сар - 2026 оны 6 сар
Зорилтот бүс	Сэлэнгэ аймгийн Цагааннуур, Орхон, Сайхан, Ерөө сум Хэнтий аймгийн Хэрлэн сум
Зорилтот бүлэг	МУСҮТ-ийн мэргэжилтнүүд, 29 малчин өрх, орон нутагт нарийн, нарийвтар ноост хонь үржүүлж байгаа 3 компани
Нийт төсөв	63,588 ам.доллар

Төслийг Монгол дахь Австралийн Элчин Сайдын Яам, Австралийн Милдура Ротари клуб санхүүжүүлэв.

Төслийн I-р үе шатанд Монголын нарийн, нарийвтар ноост хонины чанарыг сайжруулах зорилгоор Австралийн мерино үүлдрийн гүн хөлдөөсөн үр болон хөврөлийг импортлон оруулж ирсэн.

II-р үе шатанд орон нутагт байгаа нарийн нарийвтар ноост хонь үржүүлэгчид, малчдын 630, МААЭШХ-ийн 50 /нийт 680/ нарийн, нарийвтар ноост хонинд Австралиас импортлосон гүн хөлдөөсөн үрийг ашиглан дурангийн аргаар хээлтүүлэг хийсэн.

III үе шатанд хамрагдах хонины тоог нэмэгдүүлэн орон нутагт явуулын лабораторийн нөхцөлд нийт 1052 хонинд амжилттай хээлтүүлэг хийсэн.

2025 он төслийн хувьд Монголын нарийн ноост хонины генетикийг сайжруулах, орон нутгийн малчдыг сургах чиглэлээр ихээхэн ахиц дэвшил гаргасан жил байлаа. Гурван сумын хэмжээнд хэрэгжүүлсэн зохиомол хээлтүүлэгт орсон 1052 хониноос 27 малчин өрх амжилттайгаар хурга өсгөн бойжуулж байна.

Монголын нарийвтар ноост Ерөө, Талын цагаан үүлдрийн хонь үржүүлэгчид төсөлд албан ёсоор хүсэлт гаргасны дагуу Австрали улсаас импортлосон гүн хөлдөөсөн үрийг дээрх 2 үүлдэрт ашиглахаар болсон. Үүнтэй холбоотой Сэлэнгэ аймгийн Ерөө суманд 50 Ерөө үүлдрийн, Хэнтий аймгийн Хэрлэн сумын цөм сүргийн аж ахуйд 100 Талын цагаан үүлдрийн хонь тус тус хамрагдахаар болсон. Ингэснээр Монгол Улсын хэмжээнд нарийн, нарийвтар ноост хонины үүлдрээр батлагдсан бүх 4 үүлдрийн хонинд Австралийн үүлдрийн үрийг сайжруулагчаар ашиглахаар болсон.

Зохиомол хээлтүүлэгт хамрагдсан эм хониноос ноосны дээж авч микрон болон гарцыг лабораторийн нөхцөлд шинжилж байгаа.

Төслийн зүгээс зохион байгуулсан хонь хяргалтын сургалтад хамрагдсан оролцогч Улсын хэмжээнд зохион байгуулагдсан хонь хяргалтын тэмцээнд оролцон 2 дугаар байр эзэлснээс гадна 1 өдрийн 274 хонь хяргасан амжилт үзүүлж Шинэ Зеланд улс руу хяргагчаар ажиллахаар болсон.

Малчид, АА нэгжүүдийн хонио зохиомол хээлтүүлэгт хамруулах сонирхол нэмэгдэж 23 өрхөөс 29 өрх, 680 толгой хониноос 1052 болж өссөн.

Зохиомол хээлтүүлэгт хонио хамруулсан 27 өрхийн 50%-ийн хөнгөлөлттэйгөөр 51.8 тонн улаан буудайн хивэг, нэмэлт 1264 кг эрдсийн шахмал нийлүүлсэн.

Онцлох ажлууд

төсөл хэрэгжиж эхэлснээс хойш 2384 хонинд зохиомол хээлтүүлэг хийж, ноосны чанарыг сайжруулж байна

Зохиомол хээлтүүлэгт хамрагдсан хонины хээлтэй болон хөхүүл үе мөн шинээр төрсөн хурганы мэдээллийг Австралийн генетикийн мэдээллийн санд бүртгүүлсэн нь Монгол үүлдрийн хувьд анхдагч байсан

ноосны микрон 26-28 байснаас 2023 оны хээлтүүлгээс гарсан төлийн ноосны микрон 18-22 болж ноосны чанар сайжирсан үзүүлэлт гарсан

Мерино, Дохне Мерино удамшлын өндөр ач холбогдолтой гүн хөлдөөсөн үр болон хөврөлийг Австрали улсаас импортолсон

2024-2025 оны хооронд нийт 317 хурга гарсан бөгөөд 2026 онд илүү нэмэгдэх төлөвтэй байна

килограмм улаан буудайн хивэг болон эрдсийн шахмалыг зохиомол хээлтүүлэгт хонио хамруулсан өрхөд нийлүүлсэн

өрхийн болон аж ахуйн нэгжүүдийн хонио зохиомол хээлтүүлэгт хамруулах сонирхол нэмэгдэж 23 өрхөөс 29 өрх, 680 толгой хониноос 1,052 болж өссөн

2025 онд 3 сумын хэмжээнд хамрагдсан 680 хониноос 23 өрхийн хэмжээнд 45% Австралийн үрээр төллөсөн хурга хүлээн авч бойжуулсан

Амжилтын түүх

Ганбаатар овогтой Гүндсамбуу миний бие 2015 онд ХААИС-МААБС-ыг мал зүйч мэргэжлээр төгссөн. 2019 оноос одоог хүртэл Малын удмын сангийн үндэсний төвд (МУСҮТ) мэргэжилтнээр ажиллаж байгаа. АДРА ОУБ, МААЭШХүрээлэнгийн хамтран нарийн, нарийвтар ноост Орхон, Хангай, Ерөө үүлдрийн хонины үүлдэрлэг байдал, ашиг шимийг нэмэгдүүлэх ноосны гарцыг сайжруулах зорилгоор 2022, 2023 онд Австрали улсын хоёр мэргэжилтэн багш биотехнологийн дэвшилтэд арга болох дурангийн аргаар хээлтүүлэг хийх, хөврөл шилжүүлэн суулгах онол, практикийн сургалтуудыг зохион байгуулж тус сургалтад би баг хамт олны хамт хамрагдсан. Тус сургалтаар дурангийн арга технологиор хөврөл шилжүүлэн суулгах, зохиомол хээлтүүлэг хийхэд биечлэн суралцсан нь ач холбогдолтой байсан. Цаашид манай байгууллага бие дааж дурангийн аргаар зохиомол хээлтүүлэг хийх чадвартай, хүний нөөцтэй болсон.

2024 онд МУСҮТ-ийн мэргэжилтнүүд бие даан Сэлэнгэ аймгийн 3 суманд нарийн, нарийвтар ноост 650 толгой хонинд дурангийн аргаар зохиомол хээлтүүлэг хийсэн. Эхний өдөр 80 толгой хонь, хоёр дахь өдрөөс 120 толгой хонинд хээлтүүлэг хийж гүйцэтгэлийн хувьд ур чадвар, хурд нэмэгдэж ахицтай байсан. Мөн уг онд 2 мэргэжилтэн, 6 оюутанд дурангийн аргаар хээлтүүлэг хийх арга технологийг танилцуулж биечлэн сургасан.

2025 онд мэргэжилтэн Т.Энхбилгүүнтэй хамтран Сэлэнгэ аймгийн 4 сум, Хэнтий аймгийн 1 суманд нийт 1258 толгой хонинд дурангийн аргаар зохиомол хээлтүүлэг хийсэн. Тухайн онд өдөрт 200 толгой хонинд хээлтүүлэг хийсэн. Дурангийн аргаар хээлтүүлэг хийхэд багаар ажиллах нь хамгийн чухал бөгөөд 8-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй байвал хээлтүүлэг хийхэд үр дүнтэй, ажил хурдан шуурхай явагдана. Дурангийн аргаар хээлтүүлэг хийх нь уламжлалт аргаар хээлтүүлэг хийснээс хээл авалт өндөр байдаг учир малын чанар, үүлдэрлэг байдал богино хугацаанд нэмэгдэнэ. Ялангуяа Монгол улсад бий болгосон нарийн, нарийвтар ноост хонины үүлдэрүүдийг устаж үгүй болох эрсдэлээс сэргийлж Австрали улсаас 5230 тун гүн хөлдөөсөн үрийг манай улсад оруулж ирэн, бидэнд дурангийн зохиомол хээлтүүлгийн тоног төхөөрөмжийг өгч хэрхэн бог малд дурангийн хээлтүүлэг хийх чадвар суулгасан АДРА Монгол ОУБ-д талархаж явдгаа илэрхийлмээр байна. Бидэнтэй хамтран ажиллаж малынхаа ашиг шим, үүлдэр угсааг сайжруулахаар зорин ажиллаж байгаа малчдын оролцоо, хувь нэмрийг бас хэлэх нь зүйтэй байх. Монголд үржүүлж байгаа нарийн, нарийвтар ноост хонины үүлдрийг сайжруулах чиглэлээр 2022 оноос хэрэгжсэн энэ үйл ажиллагаанд орон нутгийн удирдлагууд малчид, мэргэжилтнүүд болон төслийн хамтын ажиллагаа шингэсэн гэж би боддог.

Дэм дэмэндээ төсөл

Төслийн мэдээлэл

Хугацаа	2026 оны 10 сараас 11 сарын хооронд
Зорилтот бүс	Хан-Уул дүүргийн 12-р хорооны 10-р сургууль
Зорилтот бүлэг	Өрх толгойлсон эцэг, эхийн 118 хүүхэд
Нийт төсөв	2,285.00 ам.доллар

Төслийг АДРА Монгол дахь ажилчид, тэдний гэр бүл, хувь хүмүүс болон Улаанбаатар дахь ОУ-ын сүм санхүүжүүлэв.

АДРА Монгол ОУБ-аас жил бүр зохион байгуулдаг Дэм дэмэндээ төсөл нь Улаанбаатар хотын амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой өрхүүдэд хүнсний тусламжийн багц болон 6-16 насны хүүхдүүдэд өвлийн дулаан гутал олгодог. Энэхүү төслийг нийгэм дэх дэмжлэг шаардлагатай иргэдэд туслах, хүрч ажиллахын тулд санаачилсан юм. 2021 оноос эхэлсэн энэ төсөл нь нэгэнтээ Чингэлтэй, Сүхбаатар, Баянзүрх болон Сонгинохайрхан дүүргүүдийн зарим хороодод хэрэгжсэн.

Хандивын QR код:

2025 онд бид Хан-Уул дүүргийн 12-р хороонд байрлах Морингийн даваа хогийн цэгийн ойролцоох Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 10-р сургуулийг сонгон ажилласан. Тус сургуульд 1,000 гаруй хүүхэд суралцдаг бөгөөд тэдгээрийн 60% нь эмзэг бүлгийн өрхөд харьяалагддаг.

Төслийн хүрээнд, АДРА Монгол ОУБ-ын ажилчид, сургуулийн захирал А. Туяасайхан болон багш, ажилчид мөн Улаанбаатар дахь ОУ-ын сүмийн төлөөлөл нар биечлэн оролцож 100 сурагчдад мөн Сөөхий гутлын дэлгүүрийн хамт олноос хандивласан 18 гутал буюу нийт 118 өвлийн гутал амжилттай тарааж өгсөн.

Гол амжилтууд

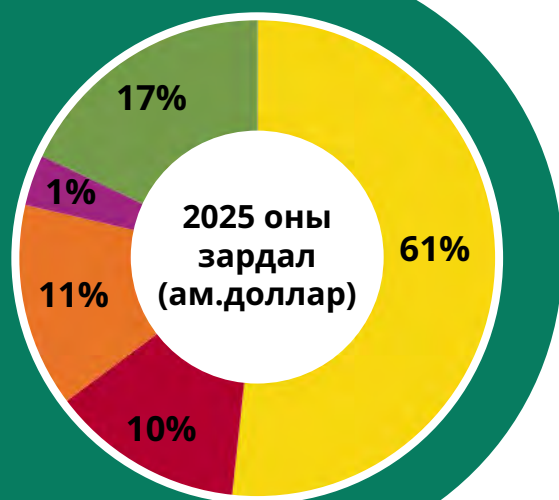
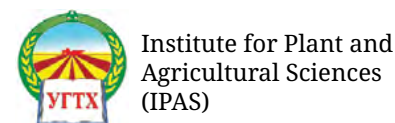
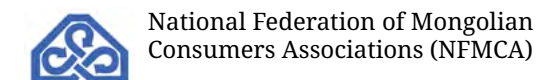
- 118 хүүхэд өвлийн гуталтай болсон
- Төсвийн 95.2% нь зөвхөн гутал авахад зориулагдсан
- Нэг өдөрт амжилттай тарааж дууссан
- Сайн дурынхны идэвхтэй оролцоо
- Сурагчдын дэлгэрэнгүй бүртгэл дууссан

Санхүүгийн тайлан

Хэлтэс/Төслүүд	Нийт төсөв (ам.доллар)	Зардал (төгрөг)	Зардал (ам.доллар)
Захиргаа	\$113,498.00	₮364,170,765	\$102,391
Органик хөдөө аж ахуйн түншлэл-2 төсөл	\$1,852,830.60	₮1,704,177,982	\$520,356.64
Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх төсөл	\$510,000.00	₮557,375,712.64	\$163,453
Эрс тэс уур амьсгалд нийцсэн газар тариалан төсөл	\$340,000.00	₮310,847,710.64	\$88,938.57
Нарийн, нарийвтар ноост хонь үржүүлгийн төсөл - 2	\$61,050.00	₮206,195,644.49	\$62,197.95
Нарийн, нарийвтар ноост хонь үржүүлгийн төсөл- 3	\$39,600.00	₮146,097,000	\$40,970.55
Дэм дэмэндээ төсөл	\$2,285.00	₮8,430,000	\$2,364
Нийт	\$2,919,263.60	₮3,297,294,814.8	\$980,671.71

Санхүүжүүлэгч болон хамтрагч байгууллагууд

Хүнсний аюулгүй байдал

Органик хөдөө аж ахуйн түншлэл-2 төсөл, Эрс тэс уур амьсгалд нийцсэн газар тариалан төсөл

Эрүүл мэнд, шим тэжээл

Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх төсөл

Амьжиргаа

Нарийн, нарийвтар ноост хонь үржүүлгийн төсөл

Нөлөөлөл

Дэм дэмэндээ төсөл

Захиргаа